Varsinais-Suomen hyvinvointialueen asiantuntijalausunto hallintovaliokunnalle valtioneuvoston selontekoon (VNS 2/2025 vp) koskien julkisen talouden suunnitelmaa vuosille 2026-2029

Tarmo Martikainen
Hyvinvointialuejohtaja

Yleistä asiantuntijalausunnosta

- Varsinais-Suomen hyvinvointialue kiittää mahdollisuudesta lausua valtioneuvoston selonteosta koskien julkisen talouden suunnitelmaa vuosille 2026-2029 (VNS 2/2025 vp).
- Hyvinvointialueen lausunto sisältää viisi huomiota, jotka ovat esitetty seuraavaksi.

Lisätietoja asiantuntijalausunnosta:

Ville Rajahalme
Talousjohtaja
ville.rajahalme@varha.fi

Minna Näsman
Rahoituspäällikkö
minna.nasman@varha.fi

Huomio 1: Valtakunnallisesti on varmistettava hyvinvointialueiden riittävä rahoituskyky lakisääteisten palvelujen järjestämiseen

- Arvioiden mukaan hyvinvointialueiden kumulatiivisten alijäämien kattaminen edellytetyssä aikataulussa vuoden 2026 loppuun mennessä saattaa edellyttää useilla alueilla sopeutustoimia, jotka voivat vaarantaa lakisääteisten sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestämisen.
- Jotta rahoituksen riittävyyttä voidaan luotettavasti arvioida, tulee hyvinvointialue- ja palvelukohtaisen rahoituksen riittävyyden vertailukelpoista arviointia kehittää. Tämä on tarpeen myös hyvinvointialueiden rahoituslain 11 § säädetyn lisärahoitustarpeen arvioimiseksi.
- Varsinais-Suomen hyvinvointialue katsoo, että vuosien 2026-2029 julkisen talouden suunnitelmaan ei sisälly riittävää varautumista niihin lisärahoitustarpeisiin, joita hyvinvointialueiden alijäämien kattaminen vaaditussa aikataulussa arvioiden mukaan vaatisi. Tämä vähentää lisärahoitusvaihtoehdon käytettävyyttä vaihtoehtona.

Huomio 2: Rahoituksen laskennan kustannusseuraavuutta parannettava nykyisestä

- Hyvinvointialuekohtainen palvelutarvetta koskeva rahoitusosuus perustuu hyvinvointialueittain määriteltyihin tarvekertoimiin. Nykyisessä laskentamallissa tarvekertoimien määrittelyssä käytetyt laskentatiedot ovat rahoitusvuoteen verrattuna useita vuosia vanhoja, mikä johtaa kasvavilla tai nopeasti ikääntyvillä alueilla usean prosentin krooniseen rahoitusvajeeseen. Rahoitusvajetta lieventää rahoituksen jälkikäteistarkistus, mutta oikaisu tapahtuu nykymallissa liiallisella viiveellä.
- Nykyisen laskentamallin synnyttämän rahoitusvajeen ehkäisemiseksi tarvekertoimien määrittelyssä olisi tarkoituksenmukaisinta soveltaa mahdollisimman tuoreita laskentatietoja. Varsinais-Suomen hyvinvointialue katsoo, että esimerkiksi vuoden 2026 rahoitus voisi pohjautua 2023-2024 vuoden toteumatietoihin.

Huomio 3: Rahoituksen laskentatiedon laatu on tärkeä varmistaa tulevissa laskennoissa

- Nykyisessä tarvelaskennassa kirjausten laadulla ja kattavuudella on korostunut merkitys.
- Varsinais-Suomen hyvinvointialue katsoo, että valtakunnallisesti tarvitaan selkeät kansalliset kirjaamisohjeet, jotta rahoituksen perustana käytettävä lähdeaineisto on mahdollisimman ajantasaista, kattavaa ja laadukasta. Tällä minimoidaan viime kädessä myös jälkikäteen aineistoon tehtävien korjausten tarve, joka osaltaan parantaa rahoitusmallin ennakoitavuutta.
- Rahoituksen kohdentamisperusteena oleva pohjatieto tulisi myös avata kokonaisuudessaan hyvinvointialueille, jotta tietojen oikeellisuutta olisi mahdollista arvioida hyvinvointialueella. Lisäksi HILMO-datan oikeellisuuden varmistamiseksi pitäisi luoda valtakunnallinen kontrolliprosessi, jonka avulla voidaan koko maan kattavasti varmistaa, että laskennassa käytettävä data on oikeellista ja ajantasaista. Tarpeen on myös täsmentää ajankohdat, jolloin rahoituksen laskennassa käytettävä lähdeaineisto kerätään eri järjestelmistä. Näin hyvinvointialueet voivat varmistaa, että kaikki data on ajantasaistettu alueiden omissa järjestelmissä ennen datan käyttöä rahoituslaskelmissa.

Huomio 4: Valtiollisesti säädettyjen tehtävämuutosten taloudelliset vaikutukset arvioitava aikaisempaa paremmin

- Julkisen talouden suunnitelmassa esitetyt tehtävämuutokset ovat pääsääntöisesti sisällöllisesti kannatettavia, sillä ne muun muassa keventävät laista johtuvia palveluvelvoitteita ja sääntöohjausta. Tällaisilla toimilla joustavoitetaan palveluiden järjestämistä hyvinvointialueella sekä luodaan paremmat puitteet menojen kasvun hidastamiselle.
- Varsinais-Suomen hyvinvointialue korostaa, että tehtävämuutosten rahoitusvaikutusten arviointi tulisi tehdä objektiivisesti niin, ettei säästövaikutuksia yliarvioida tai syntyviä lisäkustannuksia aliarvioida. Tällä ehkäistään tehtävämuutoksista johtuvan ylimääräisen rahoitusvajeen syntyminen hyvinvointialueilla, jotka kärsivät merkittävistä talouden haasteista.

Huomio 5: Tarveperusteisen rahoituksen toimintalogiikkaa vääristävästä siirtymätasauksesta tulisi luopua

- Nykyiseen rahoituslakiin sisältyvä siirtymätasaus asettaa hyvinvointialueet lähtökohtaisesti eriarvoiseen asemaan suhteessa mahdollisuuteen järjestää riittävät lakisääteiset sosiaali-, terveys- ja turvallisuuspalvelut alueen asukkaille.
- Siirtymätasaus leikkaa Varsinais-Suomen hyvinvointialueen ja viiden muun hyvinvointialueen laskennallista rahoitusta merkittävästi ja jää näiden alueiden osalta pysyväksi rahoitusleikkaukseksi siirtymäkauden päättyessä vuonna 2029.
- Tavoitteena tulee olla tarveperusteinen rahoitusmalli, jonka perusteella kaikki hyvinvointialueet saavat tarveperusteisen rahoituksen täysimääräisenä. Rahoitusmallia tulee päivittää säännöllisesti väestön palvelutarpeiden muuttuessa.

Varsinais-Suomen hyvinvointialue
Egentliga Finlands välfärdsområde

Kiitos, Tack